

Σημειώματα

Institute of Diplomacy and Global Affairs

Περίληψη εκδήλωσης για την Αυν Ράντ από τον Κώστα Χρηστίδη

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΑΥΝ ΡΑΝΔ: Πτυχές του έργου της

Κώστας Χρηστίδης

Η ρωσικής καταγωγής Αμερικανίδα φιλόσοφος Αυν Ραντ αποτέλεσε μια από τις πιο θαρραλέες και προκλητικές φωνές του 20^{ου} αιώνα. Με τα τρία μεγάλα σε έκταση αλλά και σε βάθος και εύρος νοημάτων μυθιστορήματά της, το *We The Living* (1936), *The Fountainhead* (1943) και *Atlas Shrugged* (1957), που παρέμειναν best-sellers παγκοσμίως επί δεκαετίες, και τα βιβλία της: *An Introduction to Objectivist Epistemology*, *For the New Intellectual*, *The Virtue of Selfishness*, *Capitalism: The Unknown Ideal*, *The Romantic Manifesto* κ.ά., δημιούργησε μία φιλοσοφική κίνηση γνωστή ως objectivism (αντικειμενισμός). Η λογική και η ηθική του φωτισμένου ατομικού συμφέροντος αποτελούν τα θεμέλια των φιλοσοφικών της αντιλήψεων, που αμφισβητούν τις συμβατικές απόψεις σε θέματα όπως: ελεύθερη αγορά, ακεραιότητα, αλτρουισμός, συμβιβασμός, οι αιτίες των πολέμων, οι φοιτητικές εξεγέρσεις, συντηρητισμός, η τέχνη και η σημασία της για τη ζωή, η νέα αριστερά και τα αδιέξοδά της και πολλά άλλα.

Στη συνέχεια της παρουσίασης που ακολουθεί θα επικεντρωθώ σε τέσσερα μόνο σημεία της φιλοσοφίας της Αυν Ραντ. Το πρώτο είναι η σημασία των ιδεών, των αξιών και των αρχών ως πυξίδων για κάθε πολιτική δραστηριότητα. Το δεύτερο είναι η ηθική-φιλοσοφική θεμελίωση της ελεύθερης οικονομίας στη λογική φύση του ανθρώπου, το τρίτο αφορά στη σχέση κρατισμού-ελευθερίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το τέταρτο στο ρόλο των ομάδων οργανωμένων συμφερόντων και τον επανακαθορισμό των κρατικών αρμοδιοτήτων.

1. Η ανάγκη τήρησης αρχών.

Ένα δυσάρεστο χαρακτηριστικό όλων σχεδόν των πολιτικών παρατάξεων, στην Ελλάδα και διεθνώς, είναι η συρρίκνωση των οραματισμών και των στόχων σε θέματα του άμεσου παρόντος ή μιας βραχυχρόνιας περιόδου και η αδυναμία σκέψης και δράσης επί τη βάσει αρχών.

Αρχή είναι μία γενική, θεμελιώδης αλήθεια, στην οποία στηρίζονται και από την οποία συνάγονται άλλες αλήθειες. Η αρχή είναι μία αφαίρεση που συμπυκνώνει ένα μεγάλο αριθμό συγκεκριμένων εννοιών. Μόνον επί τη βάσει αρχών μπορεί ένα άτομο, ένα κόμμα ή μια κοινωνία να θέσει μακροχρόνιους στόχους και να εκτιμήσει με την αναγκαία ταχύτητα και συνέπεια εναλλακτικές δυνατότητες δράσης σε οποιαδήποτε δεδομένη στιγμή.

Σημειώματα

Institute of Diplomacy and Global Affairs

Σε περίπτωση σύγκρουσης αρχών, η σαφής και ακριβής διατύπωσή τους ευνοεί πάντα την πλευρά εκείνη που έχει τη λογική με το μέρος της. Αντιθέτως, η μερική ή αντιφατική ή ασαφής διατύπωση αντιτιθέμενων αρχών ευνοεί την πλευρά εκείνη που είναι αντίθετη προς τη λογική και την πραγματικότητα. Για να επικρατήσει η λογική πλευρά σε κάποια διαφωνία, πρέπει να γίνουν κατανοητοί οι σκοποί της και τα επιχειρήματά της. Η πλευρά αυτή δεν έχει τίποτα να κρύψει. Η πραγματικότητα είναι σύμμαχός της. Η μη λογική πλευρά είναι αυτή που πρέπει να κρύψει, να εξαπατήσει, να προκαλέσει σύγχυση. Η εξάπλωση του παράλογου ή του κακού, υποστηρίζει η Ayn Rand, είναι σύμπτωμα ενός κενού: οφείλεται στην αδυναμία εκείνων που θέλουν να καταπολεμήσουν το παράλογο ή το κακό να συνειδητοποιήσουν το γεγονός ότι πρέπει να προβάλουν με συνέπεια ορισμένες βασικές αρχές, στις οποίες δεν χωρεί συμβιβασμός. Μία οργανωμένη πολιτική ομάδα, ένα κόμμα χωρίς ξεκάθαρες ιδεολογικές αρχές, χωρίς σαφή πολιτική φιλοσοφία, σημειώνει με γλαφυρότητα η Rand, “μοιάζει με πλοίο στο μέσο του ωκεανού, που άγεται και φέρεται από κάθε κύμα, άνεμο ή ρεύμα ενώ οι επιβάτες του είναι κλεισμένοι στις καμπίνες τους, φοβούμενοι να δουν ότι η θέση του καπετάνιου στη γέφυρα είναι κενή”.

Βεβαίως, κανένα κόμμα δεν παραδέχθηκε ποτέ ότι στερείται σαφών κατευθυντηρίων γραμμών. Όμως, όπως γνωρίζουμε, υπάρχουν κόμματα που είτε δεν έχουν διατυπώσει ποτέ ξεκάθαρα τις ιδεολογικές τους αρχές, είτε κατά τη διατύπωση της “ιδεολογίας” τους υπερηφανεύονται ότι ακριβώς δεν έχουν απaráβατες αρχές, τις οποίες χαρακτηρίζουν “ετικέτες”, “μύθους”, “δογματισμούς” κλπ. Εκείνοι που υποστηρίζουν αυτές τις απόψεις, οι αυτοαποκαλούμενοι “πραγματοιστές” ή “ρεαλιστές”, στην πραγματικότητα δέχονται ότι δεν υπάρχουν σταθερές αρχές, δεν υπάρχει αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά μόνον ένας συλλογικός υποκειμενισμός και οτιδήποτε θα επιθυμούσαν οι πολλοί να ήταν αλήθεια, είναι αλήθεια, οτιδήποτε θα επιθυμούσαν οι πολλοί να υπήρχε, υπάρχει, αρκεί αυτό να συγκεντρώνει μια ευρεία συναίνεση (consensus).

Μια τέτοια αντίληψη στηρίζεται στη σιωπηρή συμφωνία ότι τα πάντα υπόκεινται σε “διαπραγματεύσεις” και το αποτέλεσμα που προκύπτει είναι το προϊόν πιέσεων, χειρισμών, ρουσφετολογικών ανταλλαγών, δημοσίων σχέσεων, παζαρεμάτων, υποσχέσεων, αθετήσεων, δωροδοκιών ή και τύχης. Το μόνο σημείο που συναντώνται τα συμφέροντα όλων των οργανωμένων ομάδων πιέσεως είναι η επιθυμία για ένα συνεχώς διογκούμενο κράτος που να μπορεί να κάνει τα πάντα και για μια κυβέρνηση που να μην περιορίζεται από σαφή πολιτική φιλοσοφία: οποιαδήποτε ομάδα κατορθώσει να καταλάβει ή να επηρεάσει την εξουσία, έστω και προσωρινά, θα μπορέσει να “περάσει” τη νομοθεσία που την ενδιαφέρει και που θα είναι δύσκολο να ανατραπεί στο μέλλον. Για αυτό το λόγο, το μόνο θέμα όπου δεν χωρεί “συμβιβασμός”, σύμφωνα με τις αντιλήψεις αυτές, είναι το μέγεθος και η ισχύς του κράτους.

Σημειώματα

Institute of Diplomacy and Global Affairs

2. Η ηθική-φιλοσοφική θεμελίωση της ελεύθερης οικονομίας.

Σύμφωνα με την Ayn Rand, η ηθική δικαίωση της ελεύθερης οικονομίας βρίσκεται στο γεγονός ότι το σύστημα αυτό είναι το μόνο σύμφωνο με τη λογική φύση του ανθρώπου και ότι στηρίζεται και ταυτόχρονα προάγει τη μεγαλύτερη ανθρώπινη αξία: την ελευθερία.

Πράγματι ο άνθρωπος διακρίνεται από όλα τα άλλα όντα για τη λογική του φύση. Η λειτουργία της λογικής, της αφομοίωσης γνώσεων, της αντίδρασης σε εξωτερικούς ερεθισμούς, της επεξεργασίας συλλογισμών είναι μία περίπλοκη διαδικασία που μόνον ο ατομικός, ανθρώπινος νους μπορεί να επιτελέσει. Δεν υπάρχει “συλλογικός νους”. Κάθε ον, για να διατηρηθεί στη ζωή, αναπτύσσει κάποια δραστηριότητα που προσιδιάζει στη φύση του. Στην περίπτωση του ανθρώπου, η δραστηριότητα αυτή είναι κυρίως διανοητική. Εφόσον η γνώση, η σκέψη, η λειτουργία της λογικής είναι μία ατομική διαδικασία, και εφόσον η ανάπτυξη της διανοητικής δραστηριότητας είναι απαραίτητη για την επιβίωση και πρόοδο του ανθρώπου, πρέπει ο κάθε άνθρωπος να είναι ελεύθερος να σκέπτεται, να συμφωνεί, να διαφωνεί, να συνεργάζεται με άλλους ή να ακολουθεί τη δική του ξεχωριστή πορεία, με τη δική του λογική εκτίμηση. Ένας λογικός νους δεν μπορεί να εργασθεί με καταναγκασμό. Δεν μπορεί να υποτάξει τη δική του αίσθηση της πραγματικότητας σε διαταγές, οδηγίες ή ελέγχους τρίτων. Δεν μπορεί να θυσιάσει τις γνώσεις του και τις αντιλήψεις του σε γνώμες, απειλές, επιθυμίες ή συμφέροντα άλλων. Ο άνθρωπος μπορεί να εξαναγκασθεί σε σιωπή, σε περιορισμούς ή σε φυλάκιση, ο ανθρώπινος νους όχι. Η ελευθερία, επομένως, είναι θεμελιώδες χαρακτηριστικό της ανθρώπινης λογικής λειτουργίας. Η αναγνώριση της λογικής φύσης του ανθρώπου, της σχέσης μεταξύ της λειτουργίας της λογικής και της ανθρώπινης επιβίωσης και, τέλος, της ανάγκης ύπαρξης ελευθερίας για την ομαλή ανάπτυξη της λειτουργίας της λογικής πραγματοποιείται από την κοινωνία με την κατοχύρωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Στην οικονομική σφαίρα τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι περιουσιακά δικαιώματα. Τα δικαιώματα αυτά είναι απαραίτητα για να μπορεί ο άνθρωπος να διαθέτει το προϊόν της εργασίας και των προσπαθειών του. Το σύστημα της ελεύθερης οικονομίας βασίζεται ακριβώς στην αναγνώριση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, περιλαμβανομένων των περιουσιακών δικαιωμάτων.

Το μεγάλο ερώτημα, κατά την Ayn Rand, είναι: έχει ο άνθρωπος το δικαίωμα να ορίζει τον εαυτό του, το μυαλό του, την εργασία του, τα προϊόντα του ή είναι εξάρτημα μιας ομάδας (του κράτους, της κοινωνίας ή μιας άλλης κολεκτιβιστικής έννοιας), που μπορεί να τον διατάσσει όπως αυτή κρίνει σωστό, να του υπαγορεύει τις πεποιθήσεις της, να του προδιαγράφει κάθε πτυχή της ζωής του, να ελέγχει την εργασία του και να δημεύει τα προϊόντα του; Το μεγάλο ερώτημα

Σημειώματα

Institute of Diplomacy and Global Affairs

είναι, απλά: είναι ο άνθρωπος ελεύθερος; Το μόνο σύστημα που στο ερώτημα αυτό απαντά αδίστακτα “ναι” είναι το σύστημα της ελεύθερης οικονομίας.

3. Κρατισμός, ελευθερία και ανθρώπινα δικαιώματα.

Ο κρατισμός είναι το πολιτικό σύστημα που αποδέχεται τη συγκέντρωση εκτεταμένων πολιτικών αρμοδιοτήτων και τη διενέργεια οικονομικών παρεμβάσεων και ελέγχων από το κράτος, σε βάρος της ατομικής και οικονομικής ελευθερίας. Μορφές αυτού του συστήματος υπήρξαν η νομαδική ζωή κατά τους προϊστορικούς χρόνους, η φεουδαρχική οργάνωση κατά το Μεσαίωνα, ο φασισμός, ο ναζισμός και ο σοσιαλισμός κατά τον 20^ο αιώνα. Το κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των μορφών κρατισμού, σημειώνει η Rand στο βιβλίο της *Capitalism: The Unknown Ideal*, είναι το γεγονός ότι οι διάφορες μειοψηφίες (και η πλέον ακραία μορφή μειοψηφίας, το άτομο) δεν υπολογίζονται, ότι οσοδήποτε αποκρουστική μπορεί να είναι μία ιδέα ή οσοδήποτε επιβλαβής μία κρατική απόφαση για ένα άτομο, όσο και αν επηρεάζει τη ζωή του, την εργασία του, το μέλλον του, το άτομο πρέπει να αγνοηθεί ή να θυσιασθεί μπροστά στο συμφέρον της πλειοψηφίας που εκφράζει – ή υποτίθεται ότι εκφράζει – η παντοδύναμη κρατική εξουσία.

Ο φιλελευθερισμός είναι το πολιτικό σύστημα που είναι αντίθετο σε αυτή την αντίληψη. Ο φιλελευθερισμός δέχεται την πρωταρχικότητα της αξίας του ατόμου, ότι δηλ. κάθε άτομο αποτελεί αυτοσκοπό και δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται ως μέσο για την επίτευξη άλλων σκοπών. Η ζωή του ατόμου δεν ανήκει στην ομάδα ή στο κράτος αλλά το άτομο είναι ελεύθερο. Ελεύθερο από τι; Ελεύθερο από τον κρατικό καταναγκασμό. Σε όλη την ιστορία διεξαγόταν αυτή η σύγκρουση μεταξύ του ατόμου και μιας καταπιεστικής εξουσίας, που έφερε κατά καιρούς το όνομα της απόλυτης μοναρχίας, της φεουδαρχίας, του φασισμού, του ναζισμού ή του σοσιαλισμού.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα (ή ατομικά δικαιώματα ή ατομικές ελευθερίες) προστατεύουν την ελευθερία με την παροχή στο άτομο της ευχέρειας να ενεργεί ελεύθερα εντός ορισμένου κύκλου δραστηριότητας και να αξιώνει από το κράτος την αποχή από κάθε επέμβαση σε αυτόν. Επομένως, τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν αντιστοιχούν σε θετική υποχρέωση του κράτους αλλά σε αρνητική υποχρέωση, στην υποχρέωση δηλ. αποχής του κράτους από κάθε παρέμβαση μέσα στον κύκλο δραστηριότητας που αφήνεται στην πρωτοβουλία του ατόμου. Βεβαίως, επειδή το άτομο ζει μέσα σε κάποια κοινωνία, ανάμεσα σε άλλα άτομα που όλα έχουν τα ίδια ακριβώς δικαιώματα, τα Συντάγματα των διαφόρων χωρών επιβάλλουν ορισμένους περιορισμούς στην άσκηση των δικαιωμάτων αυτών για την πρόληψη καταχρήσεων. Δεν παύουν, όμως, τα Συντάγματα που κατοχυρώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα να αποτελούν κατά βάση περιορισμούς του κράτους, να συνιστούν ασπίδα προστασίας των ατόμων από τις καταχρήσεις της κρατικής εξουσίας. Εδώ και αρκετές δεκαετίες, όμως, η εξάπλωση των

Σημειώματα

Institute of Diplomacy and Global Affairs

κρατικιστικών αντιλήψεων είχε ορισμένα δυσάρεστα αποτελέσματα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Πρώτον, δημιουργήθηκαν εκτεταμένες παρανοήσεις ως προς την έννοια των δικαιωμάτων αυτών. Π.χ. το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, υποστηρίζει η Ayn Rand, σημαίνει ότι δικαιούται το άτομο να εκφράζει τις απόψεις του χωρίς τον κίνδυνο ποινής από την κρατική εξουσία. Δεν σημαίνει ότι κάποιος άλλος πρέπει να του προμηθεύσουν δωρεάν μία αίθουσα διαλέξεων ή ένα τυπογραφείο ή ένα ραδιοφωνικό σταθμό για τη διάδοση των ιδεών του. Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας σημαίνει ότι το άτομο δικαιούται να αναπτύσσει δραστηριότητα ώστε να αποκτά περιουσία, να την χρησιμοποιεί και να την διαθέτει με δική του βούληση. Δεν σημαίνει ότι κάποιος άλλος πρέπει να του προμηθεύσουν περιουσιακά στοιχεία. Το δικαίωμα για την “επιδίωξη της ευτυχίας” (που αναγνωρίζει το Αμερικανικό Σύνταγμα) σημαίνει ότι το άτομο δικαιούται να αναπτύσσει δραστηριότητα που να το οδηγεί, κατά την εκτίμησή του, στην πραγμάτωση της ατομικής του ευτυχίας. Δεν σημαίνει ότι κάποιος άλλος πρέπει να το καταστήσουν ευτυχές. Τα παραδείγματα τέτοιων παρανοήσεων είναι πολυάριθμα.

Δεύτερον, δημιουργήθηκαν πολλά νέα “δικαιώματα”, κυρίως “οικονομικής” ή “κοινωνικής” φύσεως. Τέτοια δικαιώματα θεωρούνται: “το δικαίωμα ικανοποιητικά αμειβόμενης εργασίας”, “το δικαίωμα του να κερδίζει κάθε άτομο τα αναγκαία για ικανοποιητική τροφή, ενδυμασία και ψυχαγωγία”, “το δικαίωμα κάθε παραγωγού να πωλεί τα προϊόντα του σε τιμές που εξασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση σε αυτόν και την οικογένειά του”, “το δικαίωμα αξιοπρεπούς κατοικίας”, “το δικαίωμα καλής εκπαίδευσης” κλπ. Θα πρέπει, όμως, να θυμηθούμε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι κατευθυντήριες γραμμές που προστατεύουν την ελευθερία δράσης του ατόμου, χωρίς να επιβάλουν καταναγκασμό σε άλλα άτομα. Δεν υπάρχει, υποστηρίζει η Ayn Rand, “δικαίωμα εργασίας”, υπάρχει μόνο δικαίωμα ελεύθερων οικονομικών ανταλλαγών, πράγμα που σημαίνει ότι κάποιος δικαιούται να πάρει μία θέση εργασίας εφόσον κάποιος άλλος είναι διατεθειμένος να τον προσλάβει. Δεν υπάρχει “δικαίωμα κατοικίας”, αλλά (και πάλι) μόνο δικαίωμα ελεύθερων οικονομικών ανταλλαγών, πράγμα που σημαίνει ότι κάποιος δικαιούται να κτίσει ή να αγοράσει ή να ενοικιάσει μία κατοικία διαθέτοντας τα αναγκαία για το σκοπό αυτό μέσα. Δεν υπάρχει “δικαίωμα για ένα καλό μισθό” ή “για μια σωστή τιμή”, εφόσον δεν βρίσκεται κανείς διατεθειμένος να πληρώσει ένα τέτοιο μισθό ή μια τέτοια τιμή. Δεν υπάρχουν “δικαιώματα” καταναλωτών για γάλα ή για σαμπάνια, δεν υπάρχουν “δικαιώματα” διαφόρων κατηγοριών ανθρώπων, γεωργών, εργατών, επιχειρηματιών, υπαλλήλων, νέων, ηλικιωμένων, είτε οργανωμένων σε συντεχνιακές ομάδες είτε όχι. Ο πληθωρισμός αυτών των ψευτο-δικαιωμάτων έχει το ίδιο αποτέλεσμα που έχει το χρήμα που τυπώνεται συνεχώς από την κρατική μηχανή: όπως δηλ. “το κακό χρήμα διώχνει το καλό” (νόμος του

Σημειώματα

Institute of Diplomacy and Global Affairs

Gresham), έτσι τα διάφορα ψευδοδικαιώματα έχουν ως αποτέλεσμα την πρόκληση σύγχυσης στην έννοια των βασικών ανθρώπινων δικαιωμάτων και τον σταδιακό περιορισμό των τελευταίων μέχρι πλήρους εξαφάνισης. Αυτό, ακριβώς, συνέβαινε στη Σοβιετική Ένωση και στις χώρες του πρώην Ανατολικού Συνασπισμού, που θεωρούσαν υποχρέωσή τους να απονέμουν στους πολίτες τους πληθώρα τέτοιων “δικαιωμάτων”.

Οι αντίπαλοι του κρατισμού είναι οι μόνοι γνήσιοι υποστηρικτές των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

4. Ο ρόλος των οργανωμένων ομάδων συμφερόντων και η ανάγκη επανακαθορισμού των κρατικών αρμοδιοτήτων.

Ήδη προ τεσσάρων και πλέον δεκαετιών, η Ayn Rand είχε παρατηρήσει ότι σε μία σύγχρονη κοινωνία τα συμφέροντα όλων διαπραγματεύονται σε ένα δημοκρατήριο που βρίσκεται σε συνεχή λειτουργία. Η κοινωνία χωρίζεται σε αντιμαχόμενα στρατόπεδα, σε ολοένα αυξανόμενες σε αριθμό ομάδες που ανταγωνίζονται η μία την άλλη, σε μία προσπάθεια προώθησης των συμφερόντων τους, χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα που μπορεί να υπάρχουν για μία τέτοια διαπάλη. Η κοινωνία έτσι άγεται και φέρεται από τις οργανωμένες ομάδες συμφερόντων, που προσπαθούν να επιτύχουν έναν έστω προσωρινό έλεγχο του κρατικού μηχανισμού για να αποσπάσουν κάποιο προνόμιο, κάποιο όφελος, σε βάρος των υπολοίπων, μέσω μίας κυβερνητικής απόφασης, δηλ. μέσω του καταναγκασμού.

Στην προεκλογική περίοδο τα κόμματα συνήθως ζητούν από το εκλογικό σώμα μία λευκή επιταγή. Το τι θα προκύψει μετά τις εκλογές και την ανάδειξη μίας κυβέρνησης εξαρτάται από τη διαπάλη μεταξύ των ομάδων οργανωμένων συμφερόντων. Η κυβέρνηση αυτό που κάνει συνήθως είναι να απονέμει τις χάρες και τα προνόμια με τέτοιο τρόπο ώστε καμία ομάδα να αποσπάσει τόσα πολλά, που θα ανέτρεπαν την ασταθή βάση του συστήματος. Η μαγική λέξη “συμβιβασμός” για οτιδήποτε και για οποιαδήποτε σφαίρα, υλική, πνευματική, ηθική. Τα πάντα (και οι πάντες) πρέπει να είναι ρευστά, εύκαμπτα, αόριστα, σχετικά. Ο μόνος κίνδυνος για το σύστημα είναι οι μη συμβιβάσιμες αξίες, αρετές ή ιδέες, τα ασυμβίβαστα άτομα ή ομάδες. Με άλλες λέξεις, ο κίνδυνος είναι η ακεραιότητα και η συνέπεια.

Είναι περιττό να υπογραμμισθεί, τονίζει η Ayn Rand, ποιοί είναι οι σταθερά κερδισμένοι και ποιοι οι σταθερά ζημιωμένοι από τη λειτουργία ενός τέτοιου συστήματος. Η μερική έστω, ικανοποίηση ενός άδικου αιτήματος ενθαρρύνει τον αιτούντα να ζητήσει περισσότερα. Αντιθέτως, η μερική απόρριψη ενός δίκαιου αιτήματος αποθαρρύνει τον αιτούντα. Η επιτυχία και η αποτυχία στα διάφορα αιτήματα κρίνονται κυρίως από το μέγεθος, τη δύναμη, τις γνωριμίες, τις ειδικές ικανότητες των ομάδων οργανωμένων συμφερόντων. Η επικράτηση, όμως, των ομάδων αυτών αποτελεί ένα στάδιο προηγούμενο της οχλοκρατίας. Αφ’ ης

Σημειώματα

Institute of Diplomacy and Global Affairs

στιγμής μία κοινωνία αποδεχθεί την υποχώρηση των ηθικών αρχών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της αντικειμενικότητας, της λογικής, και υποκύψει στην χρήση της “νόμιμης” (δηλ. κρατικής) βίας, η διαγραφή της προσδιοριστικής λέξης “νόμιμης” είναι πιθανό ότι δεν θα αργήσει να ακολουθήσει.

Ως προς τον ρόλο του κράτους, η Ayn Rand υποστηρίζει ότι στο κράτος ανήκουν οι δραστηριότητες που έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό την άσκηση κρατικού καταναγκασμού προς τον σκοπό της υπεράσπισης δικαιωμάτων των μελών της κοινωνίας. Τέτοιες δραστηριότητες είναι: οι υπηρεσίες των ενόπλων δυνάμεων (για την προστασία από ξένους επιδρομείς), οι υπηρεσίες των σωμάτων ασφαλείας (για την προστασία από τους εγκληματίες), και οι υπηρεσίες των δικαστηρίων (για την επίλυση των διαφορών με αντικειμενικούς νόμους και διαδικασίες). Στις δραστηριότητες αυτές άλλοι φιλελεύθεροι διανοητές, από τον Adam Smith μέχρι τους Hayek και Friedman, προσθέτουν την εκτέλεση έργων υποδομής (δρόμοι, λιμενικά έργα, αεροδρόμια, φράγματα κλπ.) καθώς και την εκδήλωση αλληλεγγύης και στήριξη προς τα αδύναμα μέλη της κοινωνίας με κατάλληλους τρόπους.

Γενικότερα, η φιλελεύθερη ιδεολογία δέχεται ότι το άτομο μπορεί να πράξει οτιδήποτε δεν απαγορεύεται με κάποια νομική διάταξη. Αυτό σημαίνει η πρόταση ότι “το τεκμήριο αρμοδιότητας πρέπει να λειτουργεί εναντίον του κράτους”. Ατυχώς, με την τάση του σύγχρονου κράτους να ελέγχει κάθε νοητή ανθρωπινή δραστηριότητα, με την υπερπαραγωγή ατελών, ασαφών και αλληλοσυγκρουόμενων διατάξεων, που ερμηνεύονται κατά το δοκούν από τους κρατικούς γραφειοκράτες, έχουμε φθάσει στην πλήρη αντιστροφή αυτού του τεκμηρίου: το μεν κράτος είναι ελεύθερο να πράξει οτιδήποτε επιθυμεί, ενώ τα άτομα μπορούν να ενεργούν μόνον κατόπιν αδείας.

Η κατάσταση αυτή δημιουργήθηκε σταδιακά, πάντα χάριν της “προστασίας” των ατόμων και χάριν των “συμφερόντων” μικρών ή μεγάλων ομάδων του πληθυσμού. Εκείνοι, όμως, που θίγουν τα δικαιώματα ή τα συμφέροντα άλλων ατόμων με τη χρήση βίας, παρατηρεί η Ayn Rand, είναι οι εγκληματίες (εναντίον των οποίων παρέχεται στα άτομα νομική προστασία) και οι κυβερνήσεις. Οι εγκληματίες, σε οποιαδήποτε χώρα ή εποχή, είναι πάντοτε μία μικρή μειοψηφία και οι ζημιές που έχουν προξενήσει στην ανθρωπότητα είναι απειροελάχιστες όταν τις συγκρίνουμε με τις καταστροφές, τους πολέμους, τις αιματοχυσίες, τις δημεύσεις, τις καταπιέσεις που έχουν διαπράξει οι διάφορες κυβερνήσεις. Δυνητικά, μία κυβέρνηση (που έχει το νομικό μονοπώλιο χρήσης βίας) είναι ο πιο απηνής εχθρός του ατόμου, όταν δεν δεσμεύεται από την εφαρμογή του τεκμηρίου αρμοδιότητας εναντίον της και από την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.